

MALTA

QORTI TA' L-APPELL

S.T.O. PRIM IMHALLEF

SILVIO CAMILLERI

ONOR. IMHALLEF

TONIO MALLIA

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH AZZOPARDI

Seduta tas-27 ta' Gunju, 2014

Appell Civili Numru. 90/2007/1

**Middlesea Insurance plc, kif surrogata fid-drittijiet tal-assigurat tagħha
Bortex Clothing Company Limited, sia bis-sahha tal-polza ta'
assigurazzjoni u kif ukoll skont il-ligi**

v.

Express Trailers Limited

Il-Qorti:

Rat ir-rikors guramentat li s-socjeta` attrici pprezentat fil-25 ta' Jannar 2007 li jaqra hekk:

“Illi s-socjeta` Bortex Clothing Industry Company Limited inkarigat lis-socjeta` konvenuta sabiex titrasportalha konsenja ta' hwejjeg tal-ilbies tal-irgħiel minn Malta għar-Renju Unit (Dok. “A” u Dok. “B”).

“Din il-merkanzija kellha tingarr fil-container numru mijja u wiehed u ghoxrin (121) tas-socjeta` konvenuta (Dok. “C”).

“Meta din il-merkanzija waslet għand id-destinatarju, instab illi parti minn din il-merkanzija kienet nieqsa kif jirrizulta wkoll mir-rapport li kopja tieghu qed tigi hawn annessa u mmarkata bhala Dok. “D”.

“Ir-rikorrenti, skont il-polza ta' assikurazzjoni, indennizzaw lill-assikurat tagħhom, Bortex Clothing Industry Company Ltd., fis-somma ta' tnejn u ghoxrin elf u tlieta u disghin Lira u tlieta u erbghin centezmu (Lm22,093.43), u għalhekk gew issurrogati fid-drittijiet tieghu kontra s-socjeta` konvenuta responsabbli għal dan in-nuqqas (Dok. “E”).

“Għalkemm interpellati sabiex ihallsu għal dan in-nuqqas, il-konvenuti intimati baqghu inadempjenti.

“L-esponenti jaf personalment b'dawn il-fatti kollha.

Kopja Informali ta' Sentenza

“Illi ghalhekk l-istess socjeta` attrici talbet lis-socjeta` konvenuta tghid għaliex din il-Qorti m'għandhiex: -

“1. Tiddikjarahom unikament responsabbi għan-nuqqasijiet sofferti mis-socjeta` Bortex Clothing Industry Company Limited u li dwarhom l-istess socjeta` giet indennizzata kif premess.

“2. Tillikwida d-danni sofferti mill-assikurat u li għalihom għamlu tajeb l-atturi fis-somma ta’ tnejn u ghoxrin elf u tlieta u disghin Lira u tlieta u erbghin centezmu (Lm22,093.43).

“3. Tikkundanna lill-istess konvenuti sabiex ihallsu lill-atturi s-somma hekk likwidata bhala danni sofferti mill-istess atturi, kif u għar-ragunijiet premessi.

“Bl-ispejjez, u bl-imghax legali mid-data li l-assikurat thallas u cioe` l-1 ta' Dicembru 2006, sal-effettiv pagament, kontra l-konvenuti li jinsabu minn issa ngunti għas-subizzjoni.”

Rat ir-risposta guramentata tas-socjeta` konvenuta li in forza tagħha ecceppti illi:

“Illi l-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-drift u għandhom jigi michuda minn din l-Onorabbi Qorti bl-ispejjez kontra s-socjeta` attrici għas-segwenti ragunijiet:

“1. Illi *in limine litis*, trid issir il-prova tas-surroga.

“2. Illi s-socjeta` eccipjenti ma ikkommett ebda nuqqas fil-konfront tal-assikurata tas-socjeta` attrici u, kwindi, is-socjeta` eccipjenti mhijiex responsabbi lejn is-socjeta` attrici għad-danni pretizi minnha.

Kopja Informali ta' Sentenza

“3. Illi s-socjeta` eccipjenti mhijiex responsabbli lejn l-atrīci *stante* li jekk jirrizulta li huwa minnu li l-merkanijzija in kwistjoni giet nieqsa kif allegat, dan sehh konsegwenza ta’ forza magguri (*irresistible force* ossija *fortuitous event*) u/jew fatti ohra illi l-eccipjenti la kellha kontrol fuqhom u wisq anqas setghet tevita - u dan kemm skont **il-Kodici Civili (art. 1134, art. 1029)** u anke skont il-ftehim bejn is-socjeta` eccipjenti u s-socjeta` Bortex Clothing Industry Co Ltd ghall-garr tal-merkanzija in kwistjoni, li tinkorpora l-konvenzjoni internazzjonali maghrufa bhala **CMR (art. 17.2)**.

“4. Illi s-socjeta` eccipjenti mhijiex responsabbli versu l-atrīci *stante* li jekk jirrizulta li huwa minnu li l-merkanijzija in kwistjoni giet nieqsa, dan sehh f’stadju meta l-istess merkanizija ma kinetx fil-kontroll jew pussess jew fl-isfera ta’ responsabilita` tas-socjeta` eccipjenti u, kwindi, ma tirrispondiex is-socjeta` eccipjenti ghall-allegati nuqqasijiet.

“5. Illi subordinjament u minghajr pregudizzju għas-su-eccepjt, fil-ftehim relativ ghall-garr tal-merkanzija in kwistjoni hija inkorporata l-konvenzjoni internazzjonali maghrufa bhala **CMR** li f’kwalunkwe kaz tillimita r-risponsabbilta tas-socjeta` eccipjenti u kwindi, *semmai*, ir-risponsabbilita` tas-socjeta` eccipjenti ma għandhiex tissupera l-limiti imposti minn tali konvenzjoni.

“6. Illi *in ogni caso*, in-nuqqas fil-merkanzija, kif allegat mis-socjeta` atrici (paragrafu 3), irid jigi ippruvat. Iridu jigu wkoll ippravati d-danni allegatament sofferti mill-assikurata tas-socjeta` atrici.

“7. Illi minghajr pregudizzju għas-su-eccepit, id-danni pretizi huma eccessivi.

“8. Illi minghajr pregudizzju għas-su-eccepjt, l-imghaxijiet mitluba mis-socjeta` atrici, *stante* li l-kawza odjerna hija wahda da *likwidarsi*, jekk huma dovuti, jibdew jiddekorru mid-data tas-sentenza u mhux f’xi hin qabel.

“9. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri permessi mil-Ligi.”

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat is-sentenza mogtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta' Novembru 2010, li in forza tagħha d-decidiet il-kawza fis-sens li gej:

“... ... billi filwaqt li tichad r-risposta guramentata tas-socjeta’ intimata datata 15 ta’ Gunju 2007, **tilqa’ t-talbiet attrici b’dan illi:-**

“1. Tiddikjara lis-socjeta’ intimata unikament responsabbi għan-nuqqasijiet sofferti mis-socjeta` Bortex Clothing Industry Company Limited u li dwarhom l-istess socjeta` giet indennizzata kif premess.

“2. Tillikwida d-danni sofferti mill-assikurat u li għalihom għamlu tajeb l-atturi fis-somma ta’ wieħed u hamsin elf, erba’ mijja u tlieta u sittin ewro u hamsa u tmenin centezmu (€51,463.85) ekwivalenti għal tnejn u ghoxrin elf u tlieta u disghin Lira u tlieta u erbghin centezmu (Lm22,093.43).

“3. Tikkundanna lill-istess konvenuti sabiex ihallsu lill-atturi s-somma hekk likwidata ta` wieħed u hamsin elf, erba’ mijja u tlieta u sittin ewro u hamsa u tmenin centezmu (€51,463.85) ekwivalenti għal tnejn u ghoxrin elf u tlieta u disghin Lira u tlieta u erbghin centezmu (Lm22,093.43) bhala danni sofferti mill-istess atturi, kif u għar-ragunijiet hawn decizi.

“Bl-ispejjez, u bl-imghax legali mid-data tal-31 ta’ Mejju 2007 sal-effettiv pagament, kontra s-socjeta’ intimata.”

Dik il-Qorti tat is-sentenza tagħha wara li għamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

Kopja Informali ta' Sentenza

“Illi din hija azzjoni maghrufa bhala *marine cargo claim*, fejn is-socjeta’ konvenuta giet inkarigata mis-socjeta’ Bortex Company Industry Co. Ltd. sabiex tittrasporta konsenza ta’ hwejjeg tal-ilbies tal-irgħiel minn Malta għar-Renju Unit, liema hwejjeg kienew gew stivati fi *trailer* mghobbi presso l-istess socjeta’ speditrici u li hadet il-konsenza tiegħu is-socjeta’ konvenuta; gie allegat li waqt li t-*trailer* kien wasal fil-port ta’ Genoa infetah u nsteraq minn terzi persuni mhux maghrufa.

“Illi għal dan in-nuqqas għamlet tajjeb is-socjeta’ attrici li assigurat il-merkanzija in kwistjoni u hallset l-ammont ta’ Lm22,093.43 lis-socjeta’ Bortex Company Industry Co. Ltd bhala valur tal-merkanzija li nstabt nieqsa u dan skont survey immarkat bhala Dok. “D”. Is-socjeta’ attrici giet surrogata fid-drittijiet tal-assigurat tagħha (Dok. “E”), u istitwiet din il-kawza sabiex tirkupra l-ammont mingħand is-socjeta’ konvenuta, li qed tigi tenuta responsabbi għal tali nuqqasijiet ghaliex bhala trasportatrici naqset li tikkonsexa l-merkanzija kollha fdata lilha lill-konsennatarji ndikati.

“Illi dwar l-ewwel eccezzjoni dwar il-prova tas-surroga din giet ippruvata mid-Dok. “E” appena msemmi u għalhekk din l-eccezzjoni qed tigi michuda.

“Illi dwar il-mertu jidher li m’hemm l-ebda kontestazzjoni dwar il-fatt illi l-garr tal-merkanzija in kwistjoni sar taht ir-regolamenti tal-**Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road (CMR)** li llum hija parti mill-Ligi Maltija permezz tal-Kap. 486, u jidher li mid-dokumenti esebiti konsistenti fi CMR Notes relattivi (Dok. “A” fol. 4 sa 8) r-relazzjoni bejn is-socjeta’ Bortex Clothing Industry Co. Ltd (Bortex) u s-socjeta’ konvenuta (Express Trailers) hija regolata bl-istess Konvenzjoni u għalhekk jirrizulta li s-socjeta’ intimata hija ‘carrier’ għal finijiet ta’ l-istess CMR.

“Illi jirrizulta li s-socjeta’ konvenuta hadet konsenza tat-*Trailer* No. ETM 121 mingħand is-socjeta’ Bortex fejn kienet il-merkanzija u din ingarret u tghabbiet fuq l-m/v Malta Express fit-3 ta’ Frar 2006 għal Genoa fejn waslet fil-5 ta’ Frar 2006 li kien il-Hadd. Dan it-*trailer* tnizzel fil-Genoa Multipurpose Terminal u gie hemm ipparkjat sabiex jittieħed mit-*trailer operators* għar-Renju Unit. Dan il-mod ta’ tragħi u d-desitinazzjoni gie magħzul mis-socjeta’ konvenuta li kkonsidrat l-istess port bhala l-iktar wieħed sikur (Francis Vella – 19 ta’ Ottubru 2009). Jirrizulta wkoll li l-ghażla tat-terminal saret mill-operaturi tal-bastiment u l-operaturi tal-port magħzul (Joseph Bugeja – Sullivan Maritime Limited – 9 ta’ Lulju 2009 – agent lokali tas-socjeta’ Grimaldi Napoli li topera l-vapur). It-*trailers* tnizzlu bit-trakkijiet tas-socjeta’ “Unica” operatrici tal-istess terminal u l-addetti tal-istess għażlu fejn jipparkjaw l-istess *trailer*.

Kopja Informali ta' Sentenza

“Illi t-Tnejn 6 ta’ Frar 2010 meta mar Joseph Muscat, is-sewwieq inkarigat mis-socjeta’ konvenuta (Dok. “FV 3”), sabiex jkompli t-tragitt lejn I-Ingilterra, sab li t-trailer kelli sigill differenti minn dak li kelli Malta, u nforma b’dan lil Francis Vella ghan-nom tas-socjeta’ konvenuta, li qallu sabiex jikkomunika mal-agenti taghom barra EUR Service srl, u huwa stess ikkomunika mal-kumpanija li tmexxi t-terminal ta’ Genoa (Unica) u mal-agenti tal-vapur, izda ghalkemm gie verifikat mill-agenti tas-socjeta’ konvenuta fil-prezenza tas-sewwieq li kien hemm diversi nuqqasijiet fil-merkanzija spedita, ma jidhirx li sar survey kongunt fuq il-post (Dok. “FV4” – fol. 94). Kif inghad, is-socjeta’ konvenuta *tramite* Francis Vella (xhieda tas-16 ta’ Jannar 2008 – fol. 88) informat lis-socjeta’ Bortex b’dan u din minn naha tagħha nformat lis-socjeta’ attrici. Jirrizulta li sar survey meta l-merkanzija waslet għand il-konsennatarji kif jidher mir-rapport datat 23 ta’ Mejju 2006 (Dok. “D” – fol. 18) u fejn gew indikati n-nuqqasijet kollha. Dan kollu jinsab ikkonfermat fl-affidavit tal-istess Joseph Muscat (22 ta’ Jannar 2008 – fol. 97).

“Illi huwa opportun li jingħad li **I-artikolu 3 ta’ I-istess CMR** jiprovdli li:-

“For the purposes of this Convention the carrier shall be responsible for the acts of omissions of his agents and servants and of any other persons of whose services he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment, as if such acts or omissions were his own”.

“Illi jirrizulta li f’dan il-kaz is-socjeta’ intimata hija “carrier” u hija tibqa’ hekk responsabbli indipendentement mill-fatt illi hija tkun qabbdet persuna ta’ hila għal dak ix-xogħol jew servizz o meno. F’dan is-sens ukoll huma s-sentenzi “**George Bonnici et nomine vs Joseph Vella et nomine**” (P.A. (RCP) – 12 ta’ Dicembru 2001); “**Albert Abela vs S Mifsud & Sons Ltd**” (P.A (RCP) 23 ta’ Ottubru 2001) u “**GasanMamo Insurance Agency Limited nomine vs Sea Malta Company Limited proprio et nomine**” (A.I.C. (PS) – 17 ta’ Novembru 2004. F’dan il-kuntest allura din il-Qorti thoss li I-istess socjeta’ kienet u baqghet responsabbli għat-tragħ kollu minn Malta sa I-Ingilterra, nkluz meta I-istess trailer kien fuq il-vapur u tnizzel l-art u dan anke sal-hin li s-sewwieq direttament inkarigat mis-socjeta’ konvenuta ha effettivament pussess tal-istess trailer. F’dan il-kuntest dak kontenut fil-paragrafu 26 tan-nota ta’ osservazzjonijiet tas-socjeta’ intimata ma jbiddel xejn mill-posizzjoni legali, ghaliex I-istess socjeta’ konvenuta kienet u baqghet responsabbli bhala carrier tal-istess merkanzija għad-durata tat-tragħ kollu minn Malta sal-Ingilterra kif fil-fatt kien pattwit.

“Illi proprju fis-sentenza “**George Bonnici et nomine vs Joseph Vella et nomine**” (A.C. – 25 ta’ Frar 2005) ingħad li:-

“Kif sewwa osservat l-ewwel qorti, l-unika relazzjoni kuntrattwali in konnessjoni mal-garr ta’ din il-merkanzija kien il-kuntratt konkluż bejn is-socjeta’ Bortex u s-socjeta’ konvenuta. Minn dan il-kuntratt ta’ għarr jirrizulta l-obbligu tas-socjeta’ konvenuta li għorr u tikkunsejha l-merkanzija fi stat tajjeb u mingħajr nuqqasijet; kull relazzjoni li I-istess socjeta’ kjamata in kawza huwa għalhekk res inter alios acta li bl-ebda mod ma jbiddel jew ihassar l-obbligu tas-socjeta’ konvenuta li jirrizulta kemm mir-regoli generali ta’ l-obligazzjonijiet kif insibuhom fil-ligi

Kopja Informali ta' Sentenza

nostrana kif ukoll mir-regolamenti maghrufa bhala CMR Rules li, bi ftehim bejn il-kontraenti, kellhom jirregolaw il-kuntratt”.

“Illi s-socjeta’ intimata qed teccepixxi wkoll li mhiex responsabbi għat-telf tal-merkanzija in kwistjoni in kwantu din giet nieqsa minhabba cirkustanzi li hi ma setghetx tevita u li għalihom ma kellha l-ebda tort jew htija; f’dan il-kuntest hija qed tistrieh fuq l-**artikolu 17.2 CMR** li jiprovvdi “*inter alia*” illi:-

“The carrier shall, however, be relieved of liability if the loss, damage or delay was caused ... through circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent.”

“Illi minn naħa l-ohra jingħad li l-**artikolu 17.1 CMR** jiprovvdi li:-

“The carrier shall be responsible for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery, as well as for any delay in delivery.”

“Illi f’dan il-kuntest huwa relevanti dan li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **“Compunet Limited vs B.A.S. Limited”** (P.A. (P.A. (RCP) – 30 ta’ Gunju 2010), u **“Charles Borg noe vs Francis Vella et noe et”**(P.A. (PS) – 31 ta’ Jannar 2003) fejn gie affermat li:-

*“F’sitwazzjoni bhal din l-oneru tal-provi jinkombi b’logicita’ lit-trasportatur (Art 18 (1)). Fl-ispjega li jagħtu l-awturi **Hill u Massent** fil-ktieb tagħhom **“CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road”, Lloyd’s of London Press Ltd, 1984, pagna 68, “ic-cirkostanzi”, li għalihom jirreferi l-artikolu citat 17 (2), jkopru zewg sitwazzjonijiet distinti, definiti bhala “force majeure” u “cas fortuit”. Dwarhom jingħad dan:-***

“The former indicates something imposed upon the carrier by a third party with either “de facto” or “de jure coercive power”. This would include Act of State, governmental requisition or the effect of strikes or other industrial action. However, it will also cover an accidental occurrence which is foreign to the normal course of events in the environment in which it occurs, an event which is neither within the power of man nor his judgement to foresee or prevent, such as an accident of nature. ‘Cas fortuit’, on the other hand, is an accidental occurrence due to chance, which is extraneous to the carrier’s normal activities, and which it is not possible to foresee or prevent, but which occurs during and in the course of performance of the contract, as for example, a fire in a warehouse”.

“Illi fil-kaz odjern dan jidher li jirriverti ruhu fil-punt mhux tant jekk il-vettural kienx negligenti jew le, izda jekk f’kaz ta’ serq huwa “could have avoided the

circumstances and prevented the consequence". Jekk jigi accertat li dan seta' jaghmlu, "then he will be liable although judged by negligence standards he was not behaving unreasonably in failing to overcome the risk" ("Michael Galley Footwear Ltd –vs- Dominic Laboni" (1982) 2 All E.R. 200; "Thermo Engineers Ltd –vs- Ferrymasters Ltd" (1981) 1 Lloyd's Rep. 200).

"Illi fil-ligi tagħna dawn l-istess kuncetti – "force majeure" u "cas fortuit" huma kodifikati fl-artikolu **1029 tal-Kap. 16** li jipprovdli li "kull hsara li tigri b'accident jew b'forza magguri, ibatiha, fin-nuqqas ta' disposizzjoni espressa tal-ligi li tghid il-kuntrarju, dak illi fuq il-persuna jew il-beni tieghu tigri l-hsara".

"Illi fil-kazijiet ezaminati l-iskrutinju li jsir huwa dak li jigi ezaminat jekk l-att kienx precedut minn att jew ommissjoni kolpuza. Jekk ma hemm l-ebda konnessjoni bejn il-fortuwit u l-egħmil, doluz jew kolpuz ta' l-agent, allura issehh l-effikacja tal-kaz fortuwit u bhala "mezzo liberatore della responsabilità" ("Ciantar –vs- Gatt, A.I.C - 15 ta' Mejju 1926); "Carmel Wismayer nomine et vs Chev. Anthony Falzon nomine" – A. C. – 29 ta' April 1996); u "Dr. Carmel Chircop nomine vs Av. Dr. Kevin F. Dingli nomine" (P.A. (RCP) – 9 ta' Jannar 2001).

"Illi għal kuntrarju "quando invece si ha la violazione di un dovere, ed una volontaria omissione di diligenza per cui non si prevedono le conseguenze della propria azione ed omissione e si viola il diritto altrui, senza volerlo ed anche senza avvedersene, allora si ha non il caso fortuito, ma la colpa ed il quasi delitto" ("Publio Azzopardi –vs- Antonio Arcicovich et" A.K - 14 ta' Novembru 1919; "Bezzina –vs- Grech et", K - 7 ta' Gunju 1938; "Costantino Fenech –vs- Camillo Gatt" - P.A. - 17 ta' Mejju 1902; "Micallef noe –vs- Gasan nomine" K. - 20 ta' Jannar, 1930).

"Illi gie ritenut illi "s-serq għandu jkun ekwiparat għal kaz fortuwit u għalhekk għandu jsofrieh il-proprietarju tal-oggett misruq, ammenoche' ma jkunx hemm xi htija ta' min kien depozitarju ta' dak l-oggett li titfa' l-htija fuqu ta' dak il-kaz fortuwit" ("C. Bianco –vs- Carmelo Ciantar" - Vol XXXII pl p532; "Giuseppe Lia –vs- Peter Endrich" - Vol XLI pl p998).

"Illi f'dan il-kaz jirrizulta li ma huwiex kontestat li s-serq sar, u għalhekk kif jingħad fil-Konvenzjoni u anke fil-gurisprudenza tagħha tmiss lil dawn il-prova li s-serq sar, u li dan kien għalihom, mhux biss imprevidibbli, imma anke inevitabbli. (Kollezz, XXXI p.iii p168).

“Illi f’kawza simili fl-ismijiet “**Thomas Smith Insurance Agency Limited noe vs MD Trucking Limited et**” (P.A (TM) - 18 ta’ Frar 2004) gie ritenut li:-

““Skont il-gurista **Jan Ramburg** (“*The Law of Carriage of Goods: Attempts of Harmonization*” - 9E.T.L. 1974), il-bazi ta’ responsabbilita’ enuncjata fis-CMR mhix eskuza billi dak li ikun agixxa diligentamenti, izda hemm oneru akbar mixhut fuq it-trasportatur, li jrid jiehu l-mezzi kollha biex jevita kull hsara jew serq¹. L-awtur **S. Zamara** (“*Carrier Liability*” Am. J. of Comp Law 1975) jghid li “the courts have been reluctant to admit as a defense that the carrier has simply not been negligent. Instead, they place a heavy burden on the carrier to show specifically how the unavoidable circumstance caused the loss”.

“Illi huwa pacifiku li l-grad ta’ diligenza rikjestha f’kazijiet simili mit-trasportatur hu deskrift hekk mill-awtur **Malcolm A. Clarke** fil-ktieb “**International Carriage of goods by Road: CMR**”

““There is a temptation to exonerate the carrier on this ground, if he has taken all ‘reasonable steps’ to avoid the event causing loss... This would sit easily with the general duty of exercising reasonable care of cargo, which, it has been suggested will be implied in a contract to carry goods by road. But the defense in article 17 (2) makes no mention of reasonable steps and such steps are probably insufficient. What the carrier must show is more akin to the plea of impossibility of performance of a contract which involves an event which renders the contract not merely more onerous but completely impossible of performance. Writers on the CMR are agreed that the event must be one which literally ‘could not’ be avoided by the carrier. It need not however, like the concept of force majeur in France, be unforeseeable (sic) although many events will, by the very fact that they are foreseeable, be avoidable by the carrier of whom such a high standard is required.”

“Illi jirrizulta li mill-istess gurisprudenza qed tigi segwita din il-linja rigida fl-interpretazzjoni tal-klawsola relativa tas-CMR (“**Sullivan vs Grech**” P.A. - 2 ta’ Frar, 2001; “**Galdes vs Bowman**” P.A. - 25 ta’ Jannar, 2002; u “**Farrugia noe vs Gatt nomine**” – K - 16 ta’ Jannar, 1984) fejn intqal li “mhux bizzejjed li c-cirkostanzi kienu straordinarji imma li jridu jkunu tant straordinarji li jirrenduha impossibbli lill-carrier li jimpediha anke bl-akbar diligenza. L-essenza tad-difiza hija l-imprevedibilita’ u l-inevitabilita.”

---

¹ Id.

“Illi hawn issir referenza ghal dak li nghad fis-sentenza ghal dak li jghid l-awtur **David Glass – The Divided Heart of the CMR Convention** 14 E.T.L. 1979) u cjoe’:-

“*The carrier cannot hope, simply that ordinary care was taken, to escape liability. He must show that in respect of the particular loss or damage, no failing on his part could have contributed to it. It follows that a high degree of proof is required on his part, normally by proving the actual cause and showing how it arose with no fault on his part*”. Dan gie adottat mill-Qrati tagħna fil-kawza “**Bernard Sullivan et nomine vs Emmanuel Grech et nomine**” (P.A. (DS) – 2 ta’ Frar 2001); “**John Galdes nomine vs Joseph Bowerman**” (P.A. (DS) 25 ta’ Jannar 2002) u “**Farrugia nomine vs Gatt nomine**” (K. – 16 ta’ Jannar 1984) u “**Elmo Insurance Agency Limited et vs Fahrenheit Freight Fowarders Co. Limited**” (P.A. (GV) – 29 ta’ Ottubru 2004); “**Charles Borg nomine vs Francis Vella et nomine**” (P.A. (PS) 31 ta’ Jannar 2003); “**Filtons Clothing Company Limited vs Sullivan Shipping Agencies Limited et**” (P.A. (RCP) – 27 ta’ April 2006); u “**Atlas Insurance Agency Limited proprio et nomine vs Falcotrans Limited**” (P.A. (RCP) – 26 ta’ April 2007).

“Illi fil-rigward ta’ l-Italja huwa maghruf li hemmhekk jigu rapportati hafna serqiet tant li fil-1981, il-Federazzjoni Internazzjonali tat-Trasportaturi fuq it-Triq (il-FIATA), harget “notes of guidance” biex jigu evitati serqiet f’dak il-pajjiz. Estratt minn dawn in-noti jghidu hekk:-

““How can theft be prevented”

A MEASURES TAKEN PRIOR TO THE START OF AN INTERNATIONAL ROAD TRANSPORT:

“1. An anti-theft device must be installed in the vehicle which must be used even during the shortest absence of the driver from his vehicle.

“2. Engagement of Reliable drivers’ who are handed envelopes containing papers likely to be of use to the police in the case of theft. These envelopes must always remain in the possession of the drivers.

Kopja Informali ta' Sentenza

“3. NEVER TO DIVULGE the nature and value of consignments to strangers.

“4. To arrange, whenever possible, a CONVOY of 2 to 3 vehicles or have a driving crew of 2 persons.

“B. DURING THE JOURNEY

“1. Never to give a LIFT to hitchhikers.

“2. Whenever the driver notices something out of the ordinary he must stop at a busy place and, if necessary, ring the police.

“3. Driver must stop AT GUARDED CAR PARKS, even for short breaks (or else rely on the brotherhood of vehicle drivers during the performance of customs and other formalities). In fact in one case, it was held that a road haulier whose vehicle had been left unguarded for two hours on the customs car park at an Italian border station outside office hours and was stolen, was liable for the theft. The Court decided that the driver did not take adequate safety measures to prevent the theft of the vehicle and could not rely on Art. 17.2. of the CMR. That the vehicle was left locked up in a customs area was not sufficient evidence of careful securing.

“4. Driver must never STOP IN A REMOTE AREA.

“5. Driver should refrain from travelling alone at night, even on motorways.

“6. Driver must be alert in restaurants, coffee houses etc.

“7. NO DELIVERY of goods, if possible, after office hours or on Friday evenings.”

Kopja Informali ta' Sentenza

“Illi hija l-fehma ta’ din il-Qorti, anke a bazi tal-gurisprudenza citata li dawn il-linji gwida għandhom jigu addattati b’mod generali f’kull kaz ta’ trasport ta’ merkanzija fuq l-art. Din il-Qorti tqis dawn il-mizuri bhala necessarji biex trasportatur ikun jista’ jipprova jehles mir-responsabilita’ tant li għandhom jitqiesu bhala *sine qua non* għal kull vjagg, b’dan li n-nuqqas tat-trasportatur li jadopera xi wahda minn dawk il-mizuri, għandha twassal ghall-konkluzjoni li t-trasportatur ikun responsabbi għal dak li jigri. Dan ifisser li dawn il-linji gwida għandhom jigu segwiti u adoperati f’kull kaz ta’ trasport fuq l-art, u n-nuqqas li jigu adoperati dawk il-mizuri ta’ sigurta’ ikun necessarjament ifisser li l-att tat-terzi ma jkunx jista’ jitqies bhala wieħed “*which literally ‘could not’ be avoided by the carrier*”.

“Illi fil-kaz in ezami jirrizulta li whud minn dawn il-*guidelines* ma gewx segwiti: la *t-trailer* u anqas il-vettura ma kienu armati b’*anti-theft device* jew *alarm system*; ma giex irrangat *convoy* ta’ zewg jew tlett vetturi u anqas ma gie rrangat *driving crew* ta’ zewg persuni; jidher li sar arrangament mal-agenti tal-vapur sabiex il-merkanzija titwassal l-Italja, izda dan kien ser isir il-Hadd, meta skont is-socjeta’ konvenuta stess is-sewwieq tagħha ma setax jiehu pussess tal-merkanzija hlief it-Tnejn, u xorta wahda ghazlu dan il-mod u perjodu ta’ tragitt. L-allegazzjoni tas-socjeta’ konvenuta li hadd ma jithalla jidhol fit-terminal waqt il-hatt tieghu u jidher li hemm access għall-istess terminal għal kull min ikollu “*a proper pass*” u wkoll għal sewwieqa li jkollhom dokumenti personali, u ma jidhix li kien hemm xi problemi sabiex is-sewwieq jaccidi mill-ewwel għall-istess *trailer* jew inkella li jipprovi protezzjoni ghall-istess.

“Illi l-allegazzjoni tas-socjeta’ konvenuta li t-terminal fejn kien ipparkjat it-*trailer* kien wieħed mill-iktar *safe* peress li kien jinsab *f’enclosed area*, li s-socjeta’ konvenuta tallega li hija mghassa sew, kemm min nies (*security*), kemm f’*fence* għoli, u kemm ukoll *cameras*, ma jidhix li huwa minnu għaliex jirrizulta li fejn kien ipparkjat it-*trailer* l-ebda wahda minn dawn is-sistema ta’ sikurezza ma hadmet, tant li hadd ma nduna li s-serq kien sehh hlief meta s-sewwieq mar biex jigbor it-*trailer*. Certament li ma jistax jingħad li t-*trailer* thalla pparkjat “*f’tterminal mghammar b’sigurta’ għolja*” (fol. 148) u , dan huwa iktar evidenti meta jidher li fl-istess jum kien hemm diversi *trailers* tas-socjeta’ konvenuta stess li gew misruqa (para 34 tan-nota ta’ osservazjonijiet tas-socjeta’ ntimata u tas-Surveyor Paul Ellul p.9 21 u 22). F’dan il-kuntest issir riferenza għal dak li ingħad f’paragrafu 8 tan-nota ta’ osservazzjonijiet attrici (fol. 160). Fl-ahharnett issir riferenza ghall-fax mibghuta minn EUR Service Genova srl (agenti tal-konvenuti f’Genoa) lil Comesmar (l-agent tal-vapur f’Genoa), lil Multipurpose u kopja lis-socjeta’ konvenuta, datata 6 ta’ Frar 2006 (Dok. “H”) fejn jingħad li:-

Kopja Informali ta' Sentenza

“...i danni conseguenti saranno portati a carico della compagnia marittima che voi rappresentate direttamente dalla espress trailers con la quale e' stato stipulato il contratto di trasporto”.

“Illi dan kollu jindika li minn ezami tal-fatti ma jistax jinghad illi ghat-trasportatur is-serqa kienet imprevedibbli u inevitabbbli, u kwindi l-eccezzjoni ai termini ta' l-artikolu 17.2 CMR qed tigi michuda. Ghalhekk it-tieni, it-tielet u r-raba' eccezzjonijiet tas-socjeta' intimata qed jigu lkoll michuda.

“Illi s-socjeta' intimata qed issostni illi kwalsiasi responsabbilta' li tista' tigi determinata hija limitata a tenur ta' l-artikolu 23 (3) CMR li jillimita l-kumpens pagabbbi relativament ghall-piz tal-merkanzija. Da parti tagħha, s-socjeta' rikorrenti qed tinvoka l-artikolu 29 (1) CMR li jipprovdi illi:-

“The carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this chapter which exclude or limit his liability or which shift the burden of proof if the damage was caused by his wilful misconduct or by such default on his part as, in accordance with the law of the court or tribunal seized of the case, is considered as equivalent to wilful misconduct.”

“Illi f'dan il-kaz is-socjeta' rikorrenti ssostni illi l-agir tas-socjeta' intimata jekwivali għal wilfull misconduct fit-termini ta' l-imsemmi artikolu 29 (1) CMR u kwindi l-ammont ta' danni minnha sofferti m'ghandux jigi limitat.

“Illi fil-kawza fl-ismijiet “**Joseph Bowman noe vs Anthony Mizzi et noe et**” (P.A. (TM) 20 ta' Marzu 2003), il-Qorti qalet illi:-

“mhux kull ordinament guridiku għandu kuncett ta' “willful misconduct”, u kull stat kien, allura, invita jaddotta kuncett li hu simili għal dan u li huwa parti tas-sistema guridika tieghu. Il-Qorti ta' Cassazione ta' Franza, b'decizjoni mogħtija fit-8 ta' Jannar, 1974, osservat li, fil-kuntest tas-sistema franciza, dik il-frazi għandha tirreferi għal negligenza grassa (faute lourde), u sabet lid-driver hati ta' din it-tip ta' negligenza meta baqa' dieħel fuq wara ta' trailer iehor, li kien qed isuq quddiemu fl-istess lane bħal tieghu. F'kazijiet ohra, il-Qorti Francizi dejjem uzaw dan it-test ta' faute lourde, u hekk, per exemplu, il-Qorti tal-Appell ta' Parigi, f'decizjoni mogħtija fis-17 ta' Frar, 1973, osservat li kien hemm negligenza kbira meta ddriver ha wisq tul ta' zmien biex jagħmel il-vjagg, halla l-merkanzija mhux adegwatamente mogħtija waqt li kien niezel is-silg, u rrifjuta li jagħmel konsenja bejn is-26 ta' Dicembru u t-3 ta' Jannar. Din il-Qorti tikkondivid i dan it-tagħlim u tekwepara ‘willful misconduct’ ma negligenza grassa.”

“Illi bl-istess mod, l-Onorabbbi Qorti ta' l-Appell fil-kawza fl-ismijiet “**Atlas Insurance Agency Limited nomine vs Express Trailers Limited**” (18 ta'

Kopja Informali ta' Sentenza

Mejju 2005) qalet illi “*anke fis-sistema legali Malti dan il-kuncett tal-gross negligence jew faute lourde mhux aljen ghalina, u allura fejn jokkorri dan, konsimilment ghas-sistema franciza, fil-kaz in specje, u fejn jokkorri, jista’ jigi adoperat b’ekwivalenza ghal ‘dolo’ jew ‘wilful misconduct.*”

“Illi fil-kawza fl-ismijiet **“Atlas Insurance Limited pro et noe vs Concorde International Freight Forwarders Limited”** (A.I.C (P.S) - 3 ta' Ottubru 2007) inghad li:-

“*Fil-fattispeci, is-sottrazzjoni jew trafugament tal-merkanzija turi nuqqas ta’ dik I-akkortezza rigoruza fid-diligenza tas-socjeta` appellanti u allura din il-Qorti, ankorke kellha tintrattjeni ruhha mid-difiza tal-limitazzjoni tar-responsabilita` ventilata mis-socjeta` appellanti, ma tarax kif tista’ leggerment taccetta illi I-kwantum tad-danni jigi limitat in relazzjoni mal-piz tal-merce, meta hu hekk apparenti, fil-fattispeci, illi kien hemm negligenza, razenti I-wilful misconduct jew dik ta’ I-equivalent default, li teskludi din id-difiza.*”

“Illi fl-opinjoni ta’ din il-Qorti, I-agir jew ahjar in-nuqqas tas-socjeta’ Express Trailers Limited li tiehu dawk il-mizuri necessarji li kellha tiehu sabiex tigi evitata kull hsara jew serq tal-merkanzija li tagħha kienet responsabbi, jirrizulta f’negligenza grossolana ekwivalenti għal “wilful misconduct” li jirrendi I-limitazzjoni tar-responsabbilita’ ikkонтemplata fl-artikolu 23 (3) CMR inapplikabbli ghall-kaz odjern. F’dan is-sens huma wkoll is-sentenzi **“Compunet Limited vs B.A.S. Limited”** u **“B.A.S. Limited vs Fahrenheit Freight Fowarders Co. Ltd”** (P.A. (RCP) – 30 ta’ Gunju 2010). Minhabba dan, il-hames eccezzjoni tas-socjeta’ intimata qed tigi michuda.

“Illi s-sitt eccezzjoni tas-socjeta’ intimata hija fis-sens li s-socjeta’ rikorrenti trid tipprova I-quantum tad-danni minnha reklamati, izda anke din I-eccezzjoni għandha tigi michuda stante li n-nuqqas tal-istess merkanzija jirrizulta mis-survey immarkat bhala Dok. “D” (fol. 27) li bl-ebda mod ma gie kontradett mis-socjeta’ intimata u dan fl-ammont ta’ wieħed u hamsin elf, erba’ mijja u tlieta u sittin ewro u hamsa u tmenin centezmu (€51,463.85) ekwivalenti għal Lm22,093.43.

“Illi dwar is-sitt eccezzjoni din il-Qorti thoss li la darba t-talba nkludiet ukoll I-ammont rikjest, I-interessi relativi fuq I-ammont hawn likwidat għandu jiddekorri mid-data tan-notifika tal-azzjoni attrici lis-socjeta’ intimata fil-31 ta’ Mejju 2007.

“Illi għalhekk it-talbiet attrici qed jigu milqugħha.”

Rat ir-rikors tal-appell tas-socjeta` konvenuta li in forza tieghu, għar-ragunijiet minnha premessi, talbet li din il-Qorti joghgħobha:

Kopja Informali ta' Sentenza

“... thassar u tirrevoka d-decizjoni mogtija mill-Onorabbi Prim’Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta’ Novembru 2010 fl-ismijiet **Middlesea Insurance plc**, kif surrogata fid-drittijiet tal-assikurat tagħha Bortex Clothing Company Limited, sia bis-sahha tal-polza ta’ assikurazzjoni kif ukoll skont il-ligi vs **Express Trailers Limited** (Citazzjoni numru 90/2007) u tilqa’ l-eccezzjonijiet kollha, jew dawk li min minnhom jidhrilha gust li takkolji, migjuba fil-kawza hawn fuq pre messa.

“Bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjeta` appellata.”

Rat ir-risposta tas-socjeta` attrici li in forza tagħha, għar-ragunijiet minnha premessi, talbet li din il-Qorti tichad l-appell u tikkonferma fl-intier tagħha s-sentenza tal-Prim’Awla tal-Qorti Civili;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Ikkunsidrat:

Illi f’din il-kawza, is-socjeta` attrici, bhala s-socjeta` assigurattrici tas-socjeta` Bortex Clothing Industry Co Ltd, qed titlob mingħand is-socjeta` konvenuta l-hlas lura tas-somma ta’ tnejn u ghoxrin elf u tlieta u disghin Lira Maltin u tlieta

Kopja Informali ta' Sentenza

u erbghin centezmi (Lm22,093.43) li hi hallset lis-socjeta` Bortex meta parti minn merkanzija (hwejjeg ta' ilbies tal-irgiel) li s-socjeta` konvenuta kellha ggorr lejn I-Ingilterra giet nieqsa waqt li I-container kien fl-Italja fi triqtu lejn I-Ingilterra. L-ewwel Qorti sabet li I-kuntratt kien regolat bil-Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road (CMR) li llum hi inkorporata fl-Att dwar il-Garr Stradali Internazzjonal ta' Merkanzija (Kap. 486 tal-Ligijiet ta' Malta) li tadotta I-konvenzioni fl-iskeda tagħha. L-ewwel Qorti sabet favur is-socjeta` attrici, li s-socjeta` konvenuta hija responsabbi għan-nuqqas u ordnat ir-imbors ta' flus li s-socjeta` attrici hallset lis-socjeta` esportatrici.

Is-socjeta` konvenuta appellat mis-sentenza u ressget dawn I-aggravji: (i) in-nuqqas ta' surroga; (ii) in-nuqqas ta' responsabbilita` ghall-akkadut; (iii) il-limitazzjoni ta' responsabbilita` taht il-ligi; (iv) il-hlas tal-imghax.

Trattat l-ewwel aggravju, is-socjeta` konvenuta tissottometti li ma saritx il-prova li s-surroga sehhet “*flimkien mal-hlas*” kif irid I-Artikolu 1165(1) tal-Kodici Civili, u dan peress li c-cheque tal-hlas huwa datat 28 ta' Novembru 2006, waqt li s-surroga hija ffirmata fl-1 ta' Dicembru 2006. Fuq dan il-punt, din il-Qorti tosserva illi filwaqt li jista' jkun li c-cheque huwa datat 28 ta' Novembru 2006, dan ma jfissirx li c-cheque nghata lid-ditta Bortex dakinar. Ic-cheque, kif gieli jigri f'dawn il-kazijiet, ikun ippreparat minn qabel u jingħata lill-assigurat

Kopja Informali ta' Sentenza

dakinhar li dan tal-ahhar jiffirma r-release u l-formola ta' surrogazzjoni. Darba dan gie konfermat li hekk sar, isegwi li s-surroga saret flimkien mal-hlas, u d-data differenti fuq ic-cheque u fuq il-formola ma twassalx ghal konkluzjoni differenti.

L-ewwel aggravju qed jigi, ghalhekk michud.

Fil-kuntest tat-tieni aggravju, ma hemmx kontestazzjoni dwar il-fatt illi s-serqa saret waqt li t-trailer kien gewwa l-Multipurpose Terminal gewwa l-port ta' Genoa, l-Italia. Is-socjeta` konvenuta ressuet diversi ragunijiet ghala skont hi, ma għandhiex titqies responsabbi għas-serqa.

Fl-ewwel lok, tilmenta mill-fatt illi la darba s-serqa saret waqt li t-trailer kien għadu got-terminal, suppost post sigur, il-linji gwidi tal-Federazzjoni Internazzjonal tat-Trasportaturi fuq it-Triq (FIATA) – li gew addotati mill-qrati tagħna u mill-ewwel Qorti bhala kriterji li s-sewwieqa ta' trailers għandhom jaddottaw waqt li qed isuqu fil-kontinent, specjalment fl-Italia li hu post rinomat għal serqet simili – huma rrilevanti peress illi ebda convoy ta' zewgt jew tliet vetturi ghall-vjagg u driving crew ta' zewg persuni ma kien se jevita s-serqa li saret fit-terminal.

Kopja Informali ta' Sentenza

Dan jista' jkun veru, pero`, il-linji gwidi msemmija jridu jigu segwiti kollha u mhux uhud. Hekk, perezempju, jirrizulta li suggeriment ewlioni ma giex segwti, peress li *t-trailer* ma kienx mghammar b'*anti-theft device* li kellha tigi nstallata fil-vettura u utilizzata "*even during the shortest absence of the driver from the vehicle*". Dan l-apparat kien jagħmel differenza kbira ghax ma kienx jippermetti li *c-container* jinfetah u jinsterqu hafna hwejieg jekk mhux wara operazzjoni komplikata li kienet, wisq probabbli, tiskoragixxi attakk fuq dak it-*trailer* partikolari. L-allegazzjoni li *t-terminal* inkwistjoni suppost "*huwa mghasses sewwa*" ma jinnewtralizzax il-fatt li sehhew diversi serqiet minn dak il-post. Is-socjeta` konvenuta tissottometti (bhala r-raba' raguni għala għandha tigi ezonerata) li *t-terminal* huwa post sigur, b'fence għoli li ma jippermetti lill-hadd jidhol jekk mhux b' "pass" apposta (il-bazi tat-tielet raguni). Cionostante, dahlu terzi fil-post, fethu *l-container*, serqu hafna hwejieg u regħu sakru *l-container* b'mod li s-sewwieq induna bis-serqa meta rega' mar ghall-vettura.

Waqt li għaddejja s-serqa, hadd ma nduna bis-serqa! Is-sewwieq tat-*trailer* għamel sew li pparkja l-vettura gewwa terminal, u mhux mat-triq, pero`, li kieku *t-trailer* kelli *anti-theft device* u *alarm system*, kien ikun hemm aktar cans li s-serqa tinkixef fil-fatt u tigi evitata.

Kif intqal mill-ewwel Qorti, a bazi ta' principji in materja u li gew adottati mill-qrati tagħha (ara **Thomas Smith Insurance Agency Ltd noe v. MD**

Trucking Ltd et, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fit-18 ta' Frar 2004), ir-responsabbilta` taht il-konvenzjoni mhux eskuza billi dak li jkun juri li agixxa diligentement, izda “*what the carrier must show is more akin to the plea of impossibility of performance of a contract which involves an event which renders the contract not merely more onerous but completely impossible of performance*” – Malcolm A. Clarke fil-ktieb “International Carriage of Goods by the Road: CMR”. F'kawza ohra, **Galdes v. Bowman**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-25 ta' Jannar 2002, dan l-istess principju gie ribadit u ntqal li biex trasportatur jinheles minn responsabbilta` jridu jezistu cirkostanzi tant straordinarji li jirrendu kwazi mpossible l-ezekuzzjoni tal-kuntratt.

F'dan il-kaz, ma jirrizultax li kien impossibbli ghas-socjeta` konvenuta li twettaq l-obbligu tagħha. Kieku t-trailer kien mghammar sew b'*anti-theft device*, l-istess socjeta` kienet tkun f'possibilita` ahjar li twettaq l-obbligu li assumiet li titrasporta l-merkanzija minn Malta għal Ingilterra. Ma kienx u ma hux impossibl li l-garr ta' merkanzija ssir b'anqas possilita` ta' serq, basta li jittieħdu l-prekawzjonijiet meħtiega u fuq kollox li jigu segwiti l-linji gwidi kollha li inhargu appozittivament biex jigu evitati serqiet fit-tragħ.

Bħala t-tieni raguni li ressget is-socjeta` konvenuta ghala ma għandhiex tinsab responsabbi, issemmew il-fatt li d-depozitu intghazel mhux minnha, izda mill-operaturi tal-bastiment, u li l-vjagg bil-bahar sar gurnata tal-Hadd, u dan meta

Kopja Informali ta' Sentenza

s-sewwieq tagħha ma setax jiehu pussess tat-*trailer* hliet it-Tnejn ta' wara. Din il-Qorti ma taccettax dawn ir-ragunijiet. Kienet is-socjeta` konvenuta li ghazlet lil min tqabbad biex igorrilha t-*trailer* bil-bahar sa gol-port ta' Genoa, u hi tassumi r-responsabbilita` għal dak kollu li s-sub-kuntrattur jagħmel għan-nom tagħha. Debitur ta' obbligazzjoni ma jistax jipprova jehles mill-konseguenzi tal-inadempjenza tieghu billi jwahhal f'xi hadd li qabbad biex jghinu fl-ezekuzzjoni tal-kuntratt. F'dan is-sens hi l-gurisprudenza (ara per ezempju, **Farrugia v. Attard** deciza minn din il-Qorti, Sede Inferjuri, fit-28 ta' April 1998) u l-kliem tal-istess konvenzjoni (Artikolu 3).

Is-socjeta` konvenuta hija l-*carrier* u hija tibqa hekk responsabbli indipendentement mill-fatt illi hija tkun qabdet persuna ohra għal dak ix-xogħol jew servizz. F'dan is-sens huma wkoll is-sentenzi **Abela v. S. Mifsud & Sons Ltd** deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-23 ta' Ottubru 2001, u **Gasan Mamo Insurance Agency Ltd noe v. Sea Malta Co Ltd**, deciza minn din il-Qorti, Sede Inferjuri, fis-17 ta' Novembru 2004. F'dan il-kuntest, allura, din il-Qorti tara li l-istess socjeta` konvenuta kienet u baqghet responsabbli għat-tragħ kollu minn Malta lejn I-Ingilterra, inkluz meta t-*trailer* kien fil-pussess ta' terzi ghall-parti mill-vjagg u, ciee`, sal-port ta' Genoa fl-Italia.

Għar-rigward tal-gurnata li fih sehh it-tragħ, din ukoll giet determinata mill-operaturi tal-vapur li qabdet is-socjeta` konvenuta biex tiehu hsieb parti mill-

Kopja Informali ta' Sentenza

vjagg, u għad-decizjonijiet li hadu dawn l-operaturi, la darba accettati minnha, jibqa responsabbi l-kuntrattur originali. Apparti dan, din il-Qorti diffici tacċetta li s-socjeta` konvenuta ma kinitx kapaci ssib sewwieq li jahdem il-Hadd; ovvijament trid tkun lesta thallas għal dan is-servizz, haga li ma jidhirx li kienet lesta li tagħmel.

Għal bqija, din il-Qorti tara li l-ewwel Qorti għamlet apprezzament tajjeb tal-punti ta' dritt u ta' fatt applikabbli għal kaz, u wkoll għal dawk ir-ragunijiet, tħad it-tieni aggravju tas-socjeta` konvenuta appellanti, u tikkonferma s-sejbien ta' responsabbilita` fil-konfront tagħha.

Fil-kuntest tat-tielet aggravju, is-socjeta` konvenuta tghid li r-responsabbilita` tagħha kellha tkun limitata ai termini tal-Artikolu 23(3) tal-konvenzjoni. Skont it-termini ta' dan l-artikolu, biex il-limitazzjoni tar-responsabbilita` tal-carrier tigi annullata jrid ikun hemm, da parti ta' xi ufficial tieghu, “*wilfull misconduct*” jew “*equivalent default*”. Hu jghid li, fis-sistema tagħna, il-kuncett ta’ “*wilfull misconduct*” huwa ekwivalenti għal “*gross negligence*” jew “*faute lourde*”, fil-ligi Franciza. Is-socjeta` konvenuta tkompli tghid li t-traskuragni, biex tigi eliminata l-limitazzjoni tar-responsabbilita`, trid tkun tan-natura ta’ “*culpable negligence tali li tammonta għal criminal misconduct*”.

Kopja Informali ta' Sentenza

Fil-kuntest ta' din il-konvenzjoni partikolari, il-kuncett ta' “*wilfull misconduct*” u t-tifsira tagħha fil-kuntest Malti, giet mistharga dettaljatament minn din il-Qorti fil-kawza **Bowman noe v. Mizzi noe et**, deciza fit-28 ta' Novembru 2008. F'dik is-sentenza hemm studju twil u interessanti ta' dan il-kuncett, li ghalihi din il-Qorti tagħmel ampia referenza. Il-konkluzjoni tal-istudju li għamlet din il-Qorti f'dik il-kawza huwa migbur fil-paragrafu 27 li jghid hekk:

“27. Fid-dawl ta' dak li ntqal sa issa, din il-Qorti jidhrilha li l-kuncett ta' wilful misconduct jimplika konsapevolezza ta' ghemil hazin li jmur oltre minn semplice negligenza jew anke minn negligenza grassa. Fil-fehma tal-Qorti jkun hemm “misconduct” meta persuna tagħmel, jew tonqos li tagħmel, xi haga, bi kus ċi xi dmir impost fuqha bil-ligi, jew bi ksur ta' xi dmir derivanti minn kuntratt magħmul skond il-ligi, billi, fis-sens ta' I-Artikolu 992 tal-Kodici Civili, tali kuntratt għandu s-sahha ta' ligi għal partijiet kontraenti.

“Biex “misconduct” bhal din tkun tista’ tikkwalifika bhala “wilful” evidentemente huwa rikjest l-element soggettiv, u cioe` l-konsapevolezza mil-volonta` tal-persuna li tkun qieghda hekk tagħixxi. Għalhekk fil-hsieb ta' din il-Qorti, il-frazi “wilful misconduct” tirreferi għal-

“(1) meta pesuna tagħmel, jew tonqos li tagħmel, xi haga, b'għarfien shih li hija qieghda malizjżozament tikser xi dmir impost fuqha bil-ligi, jew

“(2) meta persuna tagħixxi “recklessly” jigifieri bla ebda kont ta’ xejn, izda bil-konsapevolezza li dak l-agir tagħha x’aktarx jista’ jikkawza hsara, izda hija ma jimportahiex jekk dik il-hsara ssirx jew le. F’dan il-kaz din il-persuna tkun fi stat ta’ malafede ghax hija tkun konxja li qieghda tiehu riskju li r-raguni tiddettalha li hija m’ghandhiex tieghu. Huwa proprju f’dan is-sinifikat li l-frazi “wilful misconduct” li tissemmu fil-Konvenzjoni tas-CMR għandha tigi interpretata.”

Kopja Informali ta' Sentenza

Hija allura, din l-interpretazzjoni li trid tinghata lill-kuncett ta' "wilfull misconduct" li jinsab fic-CMR Convention. Applikata din it-tifsira ghall-fatti tal-kaz, din il-Qorti tara' li s-socjeta` konvenuta għandha titqies li agixxiet b'mod *recklessly* fis-sens kif fuq ingħad. Is-socjeta` konvenuta ilha f'dan it-tip ta' xogħol għal zmien twil, u jirrizulta wkoll li mhux l-ewwel darba li kienet involuta f'kawzi quddiem dawn il-qrat marbuta ma' garr ta' merkanzija bit-trailers tagħha. Zgur li taf, jew kellha tkun taf, bil-linji gwidi tal-FIATA li gew kemm 'il darba applikati mill-qrati, u li allura kien dover tagħha li ssegwi dawk id-direttivi. Ciononostante, baqghet ma installatx *an anti-theft device* fuq il-vetturi tagħha, konxja li qed tiehu riskju mhux dettagħ bir-raguni li tigri xi hsara. Is-socjeta` konvenuta ma kienx jinterresha li tagħmel il-vetturi tagħha aktar safe u biex, forsi, tiffranka l-flus, kompliet tinjora r-rakkmandazzjonijiet tal-Federazzjoni mahluqa fl-interessi tagħha stess.

Jekk jigi segwit it-test li applikat din il-Qorti, Sede Inferjuri, fil-kawza **Atlas Insurance Agency Ltd v. Express Trailers Ltd** deciza fit-18 ta' Mejju 2005, u ciee` li "wilfull misconduct" għandha tigi interpretata bhala negligenza grassa fil-kuntest Malti, il-pozizzjoni tibqa l-istess. Li tinjora l-linji gwidi ta' Federazzjoni kreata biex tipprotegi l-interessi tat-transportaturi tat-triq, kif inhi ssocjeta` appellanti, u li gew mahruga fid-dawl tal-fenominu ta' serq regolari li jsir fl-Italia minn go *trailers*, huwa kaz ta' *recklessness* azzardat, li jfisser li l-istess socjeta` ma għandhiex tibbenifika mil-limitazzjoni ta' responsabbilita` kontenuta fil-konvenzioni.

Kopja Informali ta' Sentenza

Fir-raba' aggravju tagħha, is-socjeta` konvenuta tilmenta mill-ordni li għamlet l-ewwel Qorti għal hlas ta' imghax. Anke hawn, din il-Qorti ma taqbilx ma' din is-sottomissjoni tas-socjeta` konvenuta appellanti. Meta tqis li l-obbligazzjoni hija ta' natura kummercjal, u li s-socjeta` attrici talbet somma specifika fir-rikors promotur tagħha, sewwa għamlet l-ewwel Qorti li ordnat il-hlas tal-imghax mid-data tan-notifika ta' din l-azzjoni lis-socjeta` konvenuta.

Għaldaqstant, għar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-appell tas-socjeta` konvenuta billi tichad l-istess u tikkonferma s-sentenza tal-ewwel Qorti, bl-ispejjez taz-zewg istanzi jithallsu mis-socjeta` konvenuta appellanti, Express Trailers Limited.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----